

MOČVARA
ARNALDUR
INDRIDASON

Knjiga **03**

Edicija **Žanr**

ARNALDUR INDRIDASON
MOČVARA

Naslov originala

ARNALDUR INDRIDÁSON

MÝRIN

Copyright © Arnaldur Indriðason, 2000

Title of the original Icelandic edition: Mýrin

Published by agreement with Forlagid Publishing,

www.forlagid.is

ZA IZDAVAČA

Ivan Bevc

Nika Strugar Bevc

© za srpsko izdanje

BOOKA

11000 Beograd, Slanački put 128

office@booka.in

www.booka.in

PREVOD S ISLANDSKOG

Tatjana Latinović

LEKTURA

Agencija Tekstogradnja

DIZAJN KORICA I PRELOM

Ivan Benussi

ŠTAMPA

DMD Štamparija

Beograd, 2013.

Prvo izdanje

Knjiga je objavljena uz pomoć

Bókmenntasjóður
The Icelandic Literature Fund

Sva prava zadržana.

Nijedan deo ove knjige ne može se koristiti
niti reprodukovati u bilo kom obliku bez pismene
saglasnosti izdavača.

MOČVARA

ROMAN

ARNALDUR INDRIDASON

S ISLANDSKOG PREVELA
Tatjana Latinović

BOOKA.

O islandskim imenima

Većina Islandana umesto prezimena ima patronim. Patronimi se u muškim imenima završavaju na *-son*, a u ženskim na *-dóttir*. Islandani se jedni drugima uvek obraćaju ličnim imenom, a tako su navedeni i u telefonskom imeniku. Može zvučati neobično, ali lična imena se koriste u svakoj vrsti komunikacije, bilo da se obraća predsedniku države, šefu policije ili kriminalcima, kao što će čitalac primetiti u ovoj knjizi. Erlendurovo puno ime je *Erlendur Sveinsson*, on je sin Svejnov, a njegova ćerka je *Eva Lind Erlendsdóttir*. Sin mu se zove *Sindri Snær Erlendsson*. Neka imena sadrže matronim, mada je to retko. Devojčica Ojdur je *Kolbrúnardóttir*, jer joj se majka zvala Kolbrun.

Neke porodice imaju prezimena, najčešće danskog porekla, što je rezultat dugogodišnje kolonijalne vlasti Danske nad Islandom, koja je trajala skoro do sredine dvadesetog veka. Jedno od tih prezimena pojavljuje se u knjizi – *Briem*.

Sve je to jedna prokleta močvara.
Erlendur Svejnson, istražni policajac

Rejkjavik
Godina 2001.

I

Reči su napisane olovkom na cedulji ostavljenoj na lešu. Tri reči, koje Erlendur nije razumeo.

Pokojnik je bio čovek koji je po izgledu mogao biti u sedamdesetim. Ležao je na podu, na desnom boku, kraj kauča u maloj dnevnoj sobi, obučen u plavu košulju i somotske pantalone svetlosmeđe boje. Na nogama papuče. Kosa mu je bila retka, skoro sasvim seda, umrljana krvlju koja je tekla iz velike rane na glavi. Na podu pokraj njega ležala je velika staklena pepeljara, oštarih čoškova, sva u krvi. Sto je bio prevrnut.

Stan se nalazio u podrumu dvospratne kamene kuće u Nordurmiri, naselju u centralnom delu Rejkjavika. Oko kuće je bilo malo dvorište s tri strane okruženo kamenim zidom. Lišće s drveća već je bilo pootpadalo i ležalo je po dvorištu tako da se nigde nije videla zemlja, dok su se gole isprepletene grane protezale u tamno nebo. Do garaže je vodio šljunčani prilaz. Službenici kriminalističke policije Rejkjavika još su pristizali na mesto ubistva. Kretali su se bez žurbe i galame, kao duhovi u nekoj staroj kući. Čekalo se i na lekara, koji je trebalo da potpiše umrlicu. Leš je pronaden petnaestak minuta ranije. Erlendur je među prvima stigao na lice mesta. Očekivao je svog kolegu Sigurdura Olija svaki čas.

Oktopbarski sumrak je prekrrio grad dok se kiša lomila kroz jesenji vetar. Neko je u sobi upalio stonu lampu, od koje je dopirala sumorna svetlost. Osim upaljene lampe, ništa drugo nije dirano niti pomereno s mesta. Forenzičari su postavljali stalke s jakim fluorescentnim lampama kojima će osvetliti stan. Erlendur je u sobi primetio policu za knjige i iskrzani kauč, trpezarijski sto, stari писаći sto u jednom čošku, na podu okrvavljen

tepison. Iz dnevne sobe se odmah ulazilo u kuhinju, jedna vrata su vodila u predsoblje, iz kojeg se išlo u druge dve sobe i kupatilo.

Sused s gornjeg sprata obavestio je policiju. Vodio je svoja dva sina iz škole to poslepodne i učinilo mu se čudnim što su podrumska vrata širom otvorena. Provirio je u komšijin stan i pozvao ga, jer nije bio siguran da li je kod kuće. Iz stana se ništa nije čulo. Pogledao je još jednom, ponovo pozvao komšiju po imenu, opet bez odgovora. Već nekoliko godina je živeo s porodicom na gornjem spratu, ali nisu dobro poznavali tog starijeg čoveka iz podrumskog stana. Stariji sin, devetogodišnjak, nije bio tako obazriv kao otac i začas se našao u komšijinoj dnevnoj sobi. Odmah se vratio do oca i rekao da je video mrtvaca u stanu. Nije izgledao mnogo potresen time.

– Previše gledaš filmove – rekao mu je otac ulazeći u stan, pre nego što je video komšiju kako leži u krvi na podu u dnevnoj sobi.

Erlendur je znao kako se pokojnik zove, ime mu je bilo napisano na zvonu. Ali da se ne bi izgupirao, navukao je gumene rukavice i izvadio čovekov novčanik iz jakne koja je visila na čiviluku u predsoblju. U novčaniku je bila platna kartica sa slikom. Zvao se Holberg i imao je šezdeset devet godina. Umro je u vlastitoj kući. Verovatno ubijen.

Erlendur je hodao po stanu i sam sebi postavljao najjednostavnija pitanja. To mu je bio posao. Istražiti očigledne stvari. Forenzičari su se bavili tajnama. Nije primetio nikakve znake provale, ni na prozorima ni na vratima. Na prvi pogled je izgledalo kao da je žrtva sama otvorila vrata svom napadaču i pustila ga u stan. Napolju je padala kiša i u predsoblju i dnevnoj sobi na podu su se videli tragovi komšijskih koraka; mora da je i napadač ostavio otiske. Ukoliko se nije izuo pred vratima. Erlendur je pretpostavljao da se napadač žurio i da nije imao vremena za izuvanje. Forenzičari su usisivačima kupili najmanje mrvice i prašinu da bi našli nekakve tragove. Tražili su otiske prstiju, blato s obuće koje ne bi trebalo da se nalazi u stanu. Tražili su sve čemu tu nije bilo mesto. Nešto što uništavanje ostavlja za sobom.

Erlenduru se nije činilo da je čovek dočekao svog gosta posebno gostoljubivo. Nije skuvao kafu. Mašina za kafu u kuhinji nije bila korišćena već nekoliko sati. Nije izgledalo ni da je bila kafa ponuđena; šolje su stajale

netaknute u ormaru. Čaše takođe. Pokojnik je bio uredan čovek. Sve na svom mestu. Možda nije poznao svog napadača. Možda ga je ubica napao čim mu je otvorio vrata. Bez izuvanja.

Da li je moguće ubiti čoveka u čarapama?

Erlendur je bacio pogled oko sebe i sâm sebi rekao da treba malo bolje da organizuje svoje misli.

U svakom slučaju, izgledalo je da se gost žurio. Na odlasku nije zatvorio vrata. Po tragovima napada, činilo se da je bio u žurbi, i kao da je delo učinjeno odjednom, naprečac. U stanu nije bilo tragova borbe. Žrtva kao da je pala ravno na pod i pri padu prevrнула sto. Na prvi pogled je sve drugo izgledalo netaknuto. Erlenduru se nije činilo da je iz stana išta ukradeno. Svi ormari i fioke bili su pažljivo zatvoreni, novi kompjuter i stara muzička linija na svom mestu, novčanik u jakni na čiviluku u predsoblju, u njemu novčanica od dve hiljade kruna i dve kartice, platna i kreditna.

Napadač kao da je uzeo prvi predmet koji mu je pao pod ruku i njime udario žrtvu po glavi. Pepeljara je bila od debelog zelenog stakla i sigurno jedno kilo i po teška, procenio je Erlendur. Dobra alatka za ubistvo. Napadač pepeljaru sigurno nije doneo sa sobom a onda je ostavio okrvavljenju na podu.

To su bili očiti tragovi: čovek je otvorio vrata i možda ponudio gostu da uđe. U svakom slučaju ušao je s njim u dnevnu sobu. Možda je poznao gosta, možda i nije. Napadnut je pepeljarom, jedan jak udarac, i napadač je izleteo napolje, ostavivši otvorena vrata. Slučaj rešen.

Osim poruke.

Bila je napisana na papiru s linijama formata A4, koji kao da je bio istrgnut iz sveske sa spiralom. To je bio jedini nagoveštaj da je ubistvo učinjeno s predumišljajem; sugerisao je da se gost ovde pojavio s namerom da ubije domaćina. Gosta nije obuzeo trenutni bes kad se našao u sobi. On je ušao u stan planirajući da ubije. Napisao je poruku. Tri reči koje Erlenduru nisu ništa značile. Da li ih je napisao pre nego što je došao ovamo? Još jedno očito pitanje na koje treba naći odgovor. Erlendur je prišao pisaćem stolu u ćošku. Na stolu je bilo svega, dokumenata, računa, koverti, papira. Na vrhu gomile bila je sveska sa spiralom. Tražio je olovku, ali nije je video

na stolu. Pogledao je oko stola i pronašao je na podu. Nije ništa pomerio. Samo je stajao i razmišljao.

– Da li je ovo tipično islandsko ubistvo? – upita Sigurdur Oli, koji je ušao u stan a da ga Erlendur nije primetio, i sad je stajao nad lešom.

– Molim? – zapita Erlendur, duboko zamišljen.

– Neuredno, besmisleno i počinjeno bez pokušaja da se prikrije, da se zametnu tragovi ili sakriju dokazi.

– U pravu si – reče Erlendur. – Bedno, islandsko ubistvo.

– Osim ako nije pao preko stola i udario glavom o pepeljaru – reče Sigurdur Oli. Elinborg je došla s njim. Erlendur je pokušao da ograniči prolazak policajaca, forenzičara i prve pomoći dok je sâm pregledavao kuću još uvek sa šeširom na glavi.

– I dok je padao uspeo je da napiše tu nerazumljivu poruku? – upita Erlendur.

– Možda ju je držao u ruci.

– Razumeš li išta u toj rečenici?

– Možda govori o bogu – reče Sigurdur Oli. – Možda govori o ubici, ne znam. Naglasak na zadnjoj reči je zanimljiv. ON je napisano velikim slovima.

– Ne izgleda mi kao da je neko to napisao u žurbi. Poslednja reč je napisana velikim slovima, prve dve malim. Gost je imao vremena da razmisli kako će to napisati. A ipak, na odlasku nije zatvorio vrata. Šta mu to znači? Napasti čoveka i pobeći, a opet, napisati neku nerazumljivu glupost na papiru i posebno paziti da naglasak bude na zadnjoj reči.

– To mora da se odnosi na njega – reče Sigurdur Oli. – Mislim na leš. Ne može biti niko drugi u pitanju.

– Ne znam – odgovori Erlendur. – Zašto ostaviti poruku i staviti je na leš? Čemu to? Ko bi to uradio? Šta hoće time da kaže? Da li se nama obraća? Da li ubica priča sâm sa sobom? Da li se obraća žrtvi?

– Zbunjen neki skot – oglasi se Elinborg dok se saginjala da dohvati poruku. Erlendur je zaustavi.

– Možda nije bio sam, možda ih je bilo više – reče Sigurdur Oli. – Mislim napadača.

– Nemoj zaboraviti da staviš rukavice Elinborg – reče Erlendur kao da se obraća detetu. – Nemoj upropastiti dokaze. Poruka je napisana za ovim stolom – dodade i pokaza na čošak. – Papir je iscepan iz sveske koja je pripadala žrtvi.

– Možda nije bio sam, možda ih je bilo više – ponovo će Sigurdur Oli. Mislio je da je ukazao na važan detalj.

– Da, da – reče Erlendur. – Možda.

– Izgleda hladnokrvno – kaže Sigurdur Oli. – Prvo ubiješ matorca, a onda sedneš za sto da pišeš poruku. Treba li da imaš jake nerve za tako nešto? Ko radi tako nešto... neki pakosni gad?

– Ili neustrašivi – reče Elinborg.

– Ili s mesijanskim kompleksom – reče Erlendur.

Sagnuo se prema poruci i pročitao je opet u sebi.

„S jakim mesijanskim kompleksom“, ponovi sam za sebe.

2

Erlendur je došao u svoj stan oko deset uveče i odmah ubacio gotovo jelo u mikrotalasnu pećnicu. Stajao je pred pećnicom, gledao kako se jelo okreće iza stakla i razmišljao kako to nije gora zabava od gledanja mnogih programa na televiziji. Napolju je duvao jesenji vetar, otežao od kiše i mraka.

Razmišljao je o ljudima koji ostavljaju poruke i pobegnu. Šta bi on sâm napisao na cedulji? Kome bi namenio poruku? Pomislio je na svoju ćerku, Evu Lind. Bila je narkomanka i sigurno bi htela da zna da li ima para. Postajala je sve agresivnija u tome. Njegov sin, Sindri Snaer, nedavno je okončao treću terapiju zbog alkoholizma. Poruka njemu bila bi jednostavna: da se Hirošima ne ponovi.

Slabašno se nasmešio kad je čuo da se mikrotalasna pećnica javila s tri zvona.

Erlenduru nikada nije palo na pamet da se izgubi, ne treba pogrešno tumačiti te misli.

Sigurdur Oli i on su razgovarali sa susedom koji je prvi video leš. Njegova žena se vratila kući i govorila je kako bi odvela sinove kod svoje majke, daleko od te kuće. Sused se zvao Olavur i rekao im je da oni svi, on, žena i sinovi, izlaze iz kuće svako jutro u osam sati, na posao i u školu. Niko se ne vraća kući pre četiri sata; obično je njegov zadatak bio da pokupi decu iz škole. Tog jutra kad su otišli od kuće nisu primetili ništa neobično. Ulazna vrata kod komšije bila su zatvorena. Oni su čvrsto spavali prethodne noći. Nisu ništa čuli. Inače nisu imali mnogo veze sa susedom. Moglo bi se reći da o njemu nisu ništa znali, iako već nekoliko godina žive na spratu iznad njega.

Patolog još nije odredio tačno vreme smrti, ali je Erlendur pretpostavio da se ubistvo moralo desiti sredinom dana. Usred radnog vremena, što bi se reklo. Ko ima vremena za tako nešto danas, pitao je sam sebe. Dali su izjavu za medije i u njoj je stajalo da je čovek, star oko sedamdeset godina, pronađen mrtav u svom stanu u Nordurmiri i da je verovatno ubijen. Ukoliko je neko primetio sumnjive osobe u okolini Holbergove kuće u poslednjih dvadeset četiri sata, moli se da kontaktira policiju u Reikjaviku.

Erlendur je imao pedeset godina, bio je razveden već godinama, otac je dvoje dece. Nikada nikom nije rekao da ne podnosi imena vlastite dece. Njegova bivša žena, s kojom već više od dvadeset godina nije progovorio, mislila je da su imena slatka kad su decu dobili. Rastava je bila teška, i Erlendur je izgubio vezu s decom još kad su bili mali. Sami su počeli da mu se javljaju kad su odrasli, i on se tome radovao, iako mu je bilo žao šta je od njih ispalo. Pogotovo je žalio sudbinu Eve Lind. Sindri Snaer je bio u malo boljem stanju. Samo malo boljem.

Izvadio je jelo iz pećnice i seo za kuhinjski sto. Živeo je u dvosobnom stanu u kojem su posvuda bile knjige. Stare fotografije rodbine s istočnih fjordova visile su po zidovima. Na istočnim fjordovima bili su Erlendurovi koreni. Nije imao nijednu svoju sliku niti sliku svoje dece. Stari *nordmende* televizor bio je uz jedan zid, a pred njim još starija fotelja. Stan je bio prilično uredan, Erlendur je higijenu održavao uz minimalan trud.

Nije bio siguran šta jede. Na šarenoj ambalaži pisalo je nešto o azijskim pikanterijama, ali je jelo, neka vrsta palačinke, na ukus bilo kao kiselja supa od hleba. Erlendur odgurne tanjir. Pokušao je da se seti da li mu je ostalo još ražanog hleba, koji je kupio pre nekoliko dana, i ovčije paštete. U tom trenutku začuo je zvono. Eva Lind je odlučila da navrati, „drop in“, što bi ona rekla, i iznervirala oca svojim izražavanjem.

– Šta ima, matori? – zapita ga ulazeći u stan. Odmah se bacila ravno na kauč u dnevnoj sobi.

– Molim te – odgovori joj Erlendur zatvorivši vrata. – Nemoj tako da se blesaviš.

– Mislila sam da hoćeš da pazim kako se izražavam – reče Eva Lind, koja je često morala da sluša očeva predavanja o lepom jeziku.

– Onda reci nešto što ima smisla.

Teško je bilo odgonetnuti u kakvom je stanju bila ovoga puta. Eva Lind je bila najbolja glumica koju je ikad video, što doduše ne govori mnogo jer nikada nije išao u pozorište ili bioskop, a na televiziji je gledao samo dokumentarce. Predstava u kojoj je Eva Lind obično igrala bila je porodična drama u jednom do tri čina, u kojoj je osnovna radnja bila kako ocu uzeti pare. Nije se to često dešavalo, jer je Eva Lind imala svoje načine kako da dode do para, o kojima njen otac i nije hteo previše da zna. Ali ponekad se dešavalo da nije imala ni kinte, kao što bi ona sama rekla, te je u tom slučaju morala da se obrati tati.

Ponekad je glumila njegovu malu devojčicu, umiljavala mu se i prela kao mačka. Drugi put bi bila očajna, hodala krupnim koracima po stanu kao da je na rubu pameti, besnela i optuživala ga što je ostavio svoju decu dok su bila tako mala. Umela je da bude i vulgarna, pakosna i zla. A ponekad mu se činilo da se ponaša prirodno, skoro normalno, ukoliko normalno ponašanje postoji, i Erlendur je mislio da može s njom da popriča kao s ljudskim bićem.

Bila je obučena u iscepane farmerke i crnu kožnu jaknu do pojasa. Kosa joj je bila kratka i crna kao u gavrana, u desnoj obrvi je imala dve minđuše, a sa jednog uveta visio joj je srebrni krst. Nekada je imala lepe bele zube, koji su sada već počeli da propadaju; u gornjoj vilici falila su joj dva. To se primeti tek kada se široko nasmeje. Bila je mršava, usukanog lica s tamnim podočnjacima. Erlenduru se ponekad učinilo da na njenom licu vidi izraz svoje majke. Proklinjao je sudbinu Eve Lind i sebe optuživao što se nije brinuo o njoj.

– Danas sam pričala s mamom, ili bolje rečeno ona je pričala sa mnom. Htela je da vidi mogu li da razgovaram s tobom. Baš je super biti dete razvedenih roditelja.

– Tvojaj majci treba nešto od mene? – iznenadio se Erlendur. Još uvek ga je mrzela, nakon čitavih dvadeset godina. Samo su se jednom videli za sve te godine, i na licu joj se još videlo koliko je ljuta na njega. Jednom su se čuli telefonom zbog Sindrija Snaera, i taj razgovor bi on najradije zaboravio.

– Ona je takav odvratni snob.

– Nemoj tako da pričaš o rođenoj majci.

– Neki njeni prijatelji iz Gardabaera, imaju para kao blata, udavali su ćerku prošlog vikenda, kad mlada nestade iz svatova. Pukla bruka. To se desilo u subotu, i od mlade ni traga ni glasa. Mama je bila na svadbi i sva je šokirana. Hoće da te pitam da li bi mogao da razgovaraš s njenim roditeljima. Oni neće da stave oglas u novine, toliko su naduveni, ali znaju da ti radiš u policiji i nadaju se da ćeš moći da im pomogneš a da se o tome ništa ne čuje. I to treba da ispadne kao da te ja molim za uslugu, a ne mama. Kapiraš? Nikako mama!

– Poznajesh li ti te ljude?

– Ne toliko da bi me pozvali na tu finu svadbu koju je ta mala slatka glupača upropastila.

– A nevestu?

– Vrlo slabo.

– Gde misliš da je otišla?

– Nemam pojma.

Erlendur podiže ramena.

– Baš sam malopre mislio na tebe – reče.

– Uh, super – odgovori Eva Lind. – Ja sam baš razmišljala da li...

– Nemam para – dodade Erlendur i sede u fotelju preko puta nje. – Jesi li gladna?

Eva Lind se zgrbi.

– Zašto ja ne mogu nikada s tobom da razgovaram a da ti ne počneš da pričaš o parama? – Erlenduru se činilo kao da mu je uzela reč iz usta.

– A zašto ja ne mogu nikada s tobom da razgovaram, i tačka?

– Ma jebi se bre.

– Zašto se tako izražavaš? Šta to znači? „Jebi se!“, „Šta ima matori?“ Kakav je to rečnik?

– Gospode – uzdahnu Eva Lind.

– Ko si ti sada? S kim pričam? Koje je tvoje pravo lice u svem tom nar-komanskom đubretu?

– E, nemoj sad da počinješ s tim budalaštinama. „Ko si ti?“ – imitirala ga je. – A gde si ti? Ja sam tu. Sedim pred tobom. Ja sam ja!

– Eva.

– Deset hiljada! – reče ona. – Šta ti je to? Ne možeš da mi daš deset hiljada? Imaš para kô blata.

Erlendur je gledao svoju ćerku. Nešto u njenom izgledu nije bilo kao obično, i primetio je to čim je ušla. Dah joj je bio kratak, čelo oznojeno i bila je vrlo nemirna. Kao da je bolesna.

– Jesi li bolesna? – zapita je.

– Ma dobro sam. Samo mi treba malo para. Molim te, nemoj da budeš tako težak.

– Jesi li bolesna?

– Pliz.

Erlendur je još uvek gledao svoju ćerku.

– Da ne pokušavaš da se skineš s droge? – upita.

– Pliz, deset hiljada. Šta je to? Ništa za tebe. Nikad više neću žicati pare od tebe ako mi sad daš.

– Ma da, sigurno. Koliko već ima da si... – Erlendur nije bio siguran kako da se izrazi. – ... koristila nešto?

– To nema veze. Skinula sam se. Prestala sam da prestajem da prestajem da prestajem da prestajem da prestajem! – Eva Lind ustane. – Daj mi deset hiljada. Molim te. Pet. Daj mi pet hiljada. Jesu li ti pare u džepu? Pet! To ti nije ništa.

– Što sad pokušavaš da se skineš?

Eva Lind je gledala u oca.

– Ma ne postavljaš tako glupa pitanja. Ne skidam se. Skidam se sa čega? S čime treba da prestanem? Dosta s tim glupostima!

– Šta se dešava? Što si tako uznemirena? Jesi li bolesna?

– Da, bolesna sam kao pas. Hoćeš li mi pozajmiti deset hiljada? Pozajmiti, znači da ću ti vratiti pare, razumeš? Škrstice.

– Škrtica, baš lepo. Eva, jesi li bolesna?

– Što me to pitaš? – reče ona i još više se razbesni.

– Je l' imaš temperaturu?

– Daj mi pare. Dve hiljade! To ti nije ništa! Ništa ti ne razumeš. Idiote!

Sad je i on bio na nogama, i ona mu se približi kao da hoće da ga napadne. Nije mu bilo jasno odakle taj iznenadni bes u njoj. Ispitivački je gledao celo njeno telo.

– Šta buljiš? – zavrištala je. – Je l' bi malo, ha! Tatici bi se malo!!

Erlendur je blago ošamari.

– A, voliš to? – reče ona.

Ošamario ju je opet, ovoga puta jače.

– Je l' ti se digao? – upita ga i Erlendur odskoči od nje. Nikada nije tako razgovarala s njim. U trenutku se pretvorila u podivljalu životinju. Nikada je nije video u takvom stanju. Stajao je pred njom, ne znajući šta da radi i bes u njemu polako se pretvorio u sažaljenje.

– Što sad pokušavaš da se skineš? – ponovi on.

– Ma ne pokušavam da se skinem! – Zavrišta ona. – Šta je tebi? Kako ne razumeš šta ti govorim? Ko priča o skidanju?

– Eva, šta ti je?

– Nemoj ti meni: šta ti je, Eva! Možeš li da mi daš pet hiljada ili ne? Možeš li da mi odgovoriš? – Izgledala je kao da se malo smirila. Možda je shvatila da je preterala. Nije mogla tako da razgovara s vlastitim ocem.

– Ali što baš sada? – nastavi Erlendur da ispituje.

– Hoćeš mi dati deset hiljada ako ti kažem?

– Šta se desilo?

– Pet hiljada.

Erlendur je gledao svoju ćerku.

– Da nisi u drugom stanju? – upita je.

Eva Lind pogleda oca i nasmeši se predajući se.

– Pogodak – odgovori mu.

– Ali kako? – promuca Erlendur.

– Šta kako? Hoćeš detalje?

– Ne glupiraj se! Zar ne koristiš kontracepciju? Kondome? Pilulu?

– Ne znam kako se to dogodilo. Jednostavno se desilo.

– I sad hoćeš da se skineš s droge?

– Sad neću više. Ne mogu. Sad sam ti sve rekla. Sve! Duguješ mi deset hiljada.

– Da bi drogirala vlastito dete.

– Ma kakvo dete, budalo jedna! To nije ništa. Zrno peska. Ne mogu odmah da prestanem. Prestaću sutra. Obećavam. Samo ne sada. Dve hiljade. Šta ti je to?

Erlendur joj se približi.

– Ali si pokušala. Hoćeš da se skineš. Pomoći ću ti.

– Ali ne mogu! – povika Eva Lind. Lice joj se sjajilo od znoja i pokušavala je da prikrije drhtanje koje joj je obuzelo celo telo.

– Zbog toga si došla kod mene – reče Erlendur. – Mogla si da odeš negde dalje da nabaviš pare. I pre si to radila. Ali ovoga put si došla do mene jer hoćeš ...

– Ne bulazni. Došla sam kod tebe jer me mama zamolila i zato što imaš para. Ni zbog čega drugog. Ako mi ti ne daš pare, snaći ću se nekako. To barem nije problem. Dosta je matoraca kao što si ti spremnih da mi plate.

Erlendur se nije dao omesti.

– Da li ti je to prva trudnoća? – upita je.

– Jeste – odgovori Eva Lind i sakri pogled.

– Ko je otac deteta?

Evi Lind odjednom ponestade reči i ona pogleda oca razrogačenim očima.

– ALO BRE! – izdra se. – Je l' ti ja izgledam kao da sam provela prvu bračnu noć u hotelu *Radison*?! – I pre nego što je Erlendur mogao da se snađe, ona ga gurnu, istrča iz stana, niz stepenice i na ulicu, gde je proguta hladna jesenja kiša.

Polako je zatvorio vrata za njom razmišljajući da li se dobro postavio. Činilo se da njih dvoje ne mogu da razgovaraju bez svađe i vrištanja, i već mu je bilo dosta toga.

Nije mu više bilo do jela. Seo je u fotelju u dnevnoj sobi, gledao u prazno zabrinut za Evu Lind i zbog svega šta joj može pasti na pamet. Nakon nekog vremena dohvatio se knjige koju je tih dana čitao, koja je ležala otvorena na stolu kraj njega. Knjiga je bila iz njemu omiljenog žanra, o katastrofama i nesrećama koje su se desile ljudima na nenaseljenim područjima zemlje, gore na visoravnima.

Nastavio je da čita tamo gde je stao, o nesreći na Mosfel visoravni. Za nekoliko trenutaka našao se u nemilosrdnoj mećavi koja je neke mlade ljude odvukla u ledenu smrt.

3

Kiša je padala kao iz kabla kad su Erlendur i Sigurdur Oli žurno izašli iz kola, otrčali uz stepenice zgrade u ulici Stigahlid i pozvonili na jedno od zvona na ulazu. Prvo su mislili da sačekaju u kolima da pljusak prode, ali Erlendur nije imao strpljenja za to i iskočio je napolje. Sigurdur Oli nije hteo da čeka sam. Začas su bili mokri kao miševi. Kiša se slivala Sigurduru Oliju po glavi i niz leđa, i on je ljutito gledao Erlendura dok su čekali da se vrata otvore.

Policijska ekipa koja je radila na slučaju tog jutra je na sastanku razgovarala o mogućim scenarijima. Jedna teorija bila je da je Holberg ubijen potpuno bez razloga, da je napadač lutao tim krajem neko vreme, možda nekoliko dana. Lopov koji je tražio bilo šta da opljačka. Pokucao je na vrata kod Holberga da proveri ima li nekoga kod kuće, i iznenadio se kad mu je ovaj otvorio vrata. Poruka koju je ostavio trebalo je da zbuni policiju. Nije imala nikakvo drugo značenje.

Tog dana kad je Holberg pronađen mrtav policija je dobila dojavu od stanovnika u zgradi u Stigahlidu da su videli mladića u zelenoj vojničkoj jakni kako napada dve starice, bliznakinje. Uspeo je nekako da uđe na stepenište zgrade, pokucao je na njihova vrata, i kad su mu otvorile uleteo je u stan, zalupio vrata i tražio da mu daju pare. Kad one nisu na to pristale, šakom je udario jednu ravno u lice, a drugu je srušio na pod i udario je nogom, nakon čega je izleteo napolje.

Neko se javio na interfon i Sigurdur Oli se predstavi. Začuo se šum vrata i njih dvojica krenuše uz stepenište. Osvetljenje je bilo loše i osećao

se smrad prljavštine. Kad su došli na drugi sprat, ugledaše ženu koja ih je čekala na vratima.

– Jeste li ga uhvatili? – upita.

– Nažalost, nismo još – odgovori Sigurdur Oli i odmahnu glavom – ali hteli smo da porazgovaramo s vama o...

– Jesu li ga uhvatili? – Začulo se iz stana i odjednom se na vratima pojavi potpuno ista žena. Imale su oko sedamdeset godina. Bile su debeljuškaste, istovetno obučene, u crne suknje i crvene bluže, sede kose i natapi-ranih frizura, okruglastih lica na kojima se videlo nestrpljivo iščekivanje.

– Nismo – reče Erlendur. – Nismo još.

– Bio je jadan, siroče – reče žena broj jedan. Zvala se Fjola. Ponudila im je da uđu.

– Nemoj da ga sažaljevaš – reče žena broj dva, po imenu Birna, te zatvori vrata iza njih. – Bio je to gadan bandit i razvalio te po glavi. Kakve veze ima da li je jadničak ili nije.

Seli su u dnevnu sobu, pogledali prvo jednu, onda drugu ženu, pa napokon jedan drugog. Stan je bio mali. Sigurdur Oli je primetio dve spa-vaće sobe jednu do druge. Iz dnevne sobe je video malu kuhinju.

– Pročitali smo izveštaj sastavljen po vašim izjavama – reče Sigurdur Oli, koji je na brzinu u kolima preleteo taj izveštaj dok su se vozili do sestara. – Zanima nas da li biste mogli da nam date više detalja o čoveku koji vas je napao.

– Čovek... – reče Fjola. – Pre bih rekla da je bio dečak.

– E pa, bio je dovoljno star da nas napadne – nadoveže se Birna. – Za to je bio dovoljno star. Gurnuo me je na pod i išutirao.

– Mi nemamo para – reče Fjola.

– Nemamo ništa od para ovde u stanu – kaže Birna. – To smo mu i rekle.

– Ali nam on nije poverovao...

– I napao nas je...

– Bio je uzbuđen...

– I psovao je. Kako nas je sve nazvao...

– U nekoj jezivoj zelenoj jakni. Kao vojničkoj.

– I u takvim nekim čizmama, kao vojničkim, masivnim i crnim, s pertlama uz nogu.

- Ali ništa nije uništio.
- Ne, jednostavno je otrčao.
- Baš ništa nije uzeo? – ubaci se Erlendur.
- Izgledao je kao da nije baš pri sebi – reče Fjola, sve vreme se trudeći da pronade neke olakšavajuće okolnosti za napadača. – Nije ništa uništio i nije ništa uzeo. Samo nas je napao kad je shvatio da nemamo para da mu damo. Mučenik.
- Drogiran – brecnu se Birna. – Mučenik?! – Okrenula se prema svojoj sestri. – Ti stvarno ponekad nisi normalna. Bio je drogiran. Videlo mu se u očima. Onim izbečenim i sjaktavim očima. I sav je bio znojjav.
- Znojjav? – ponovi Erlendur za njom.
- Znoj mu je curio niz lice.
- Bio je mokar od kiše – reče Fjola.
- Nije. I sav se tresao.
- Od kiše – ponovi Fjola, a Birna je besno ošine pogledom.
- Odvalio te po glavi, Fjola. Šta je tu dobro, molim te?
- A je l' te još boli tamo gde te šutnuo? – upita Fjola svoju sestru gledajući u Erlendura. Njemu se učini da joj u očima nazire kako joj je drago zbog toga.

Još je bilo rano ujutro kad su Erlendur i Sigurdur Oli došli u Nordur-miri. Holbergovi susedi s prvog i drugog sprata su ih čekali. Policija je već uzela izjave bračnog para s dvoje dece s prvog sprata, ali je Erlendur hteo opet da porazgovara s njima. Na drugom spratu je živio pilot, koji je rekao da se vratio s leta iz Bostona oko podneva tog dana kad je Holberg ubijen. Zaspao je posle podne i nije se probudio sve dok mu policija nije pokucala na vrata.

Krenuli su od pilota. Imao je trideset i nešto godina, živio je sam u stanu koji je izgledao kao dubrište: odeća razbacana posvuda, dva kofera na novom kožnom kauču, kese iz djuti-frija na podu, flaše vina na stolu i na sve strane otvorene konzerve od piva. Pilot im je otvorio vrata neobrijan, u potkošulji i gaćama. Pogledao ih je, okrenuo im leđa i pošao bez reči nazad u stan, gde se bacio na stolicu. Oni su stajali pred njim. Nije imalo

gde da se sedne. Erlendur je gledao oko sebe i pomislio da s tim pilotom ni u simulatoru ne bi seo.

Ko zna zbog čega, tek pilot je počeo da priča o svom razvodu i da razmatra je li to nešto na čemu bi policija trebala da radi. Kučka ga je varala. Dok je on leteo. Vratio se jedan dan iz Osla – tog odvratnog grada, dodao je, a njima dvojici nije bilo jasno šta je odvratno: što ga je žena varala, ili što je morao da odseda u Oslu – i uhvati je na delu sa svojim starim školskim drugarom...

– Mi smo došli zbog ubistva koje se desilo u podrumu u vašoj zgradi – reče Erlendur i prekine pilotovo nesuvislo trtljanje.

– Jeste li nekad bili u Oslu? – upita ih pilot.

– Nisam – reče Erlendur. – Ali nećemo sad o Oslu.

Pilot pogleda prvo njega, pa Sigurdura Olija, i odjednom kao da shvati o čemu se radi.

– Nisam uopšte znao tog čoveka – reče. – Kupio sam ovaj ćumez od stana pre četiri meseca, a koliko sam čuo, u njemu dugo niko nije ni živio. Nekoliko puta sam ga sreo, tu pred kućom. Izgledao je okej.

– Okej? – ponovi Erlendur.

– Mislim, moglo je da se popriča s njim.

– O čemu ste pričali?

– O letenju uglavnom. Zanimala ga je avijacija.

– Šta ga je zanimalo o avijaciji?

– Mašine – reče pilot otvarajući konzervu piva, koju je dohvatio iz plastične kese. – Gradovi... – nastavi ispijajući pivo velikim gutljajima. – Stjuardese – reče podrigujući. – Mnogo su ga interesovale stjuardese, ako razumete šta hoću da kažem.

– Ne razumemo – reče Erlendur.

– Kad odsedamo u inostranstvu između letova.

– Aha.

– Šta se tamo radi, da li su raspoložene za... takve stvari. Čuo je da su to žurke. Kad se odseda u inostranstvu.

– Kad ste ga poslednji put videli? – upita Sigurdur Oli.

Pilot se zamisli. Nije mogao da se seti.

– Ima sigurno nekoliko dana – konačno reče.

– Da li ste primetili da mu je neko skoro dolazio u posetu? – upita Erlendur.

– Ne, nisam baš mnogo kod kuće.

– Da li ste primetili nekoga ovde u naselju, da kao razgleda nešto ili se samo besciljno muva?

– Nisam.

– U zelenoj vojničkoj jakni?

– Ne.

– Mladić u vojničkim čizmama?

– Ne. Je l' to taj? Znae ko je to uradio?

– Ne znamo – reče Erlendur i prevrne polupraznu konzervu piva kad se okrenuo da izađe iz stana.

Žena je nameravala da odvede sinove kod svoje majke na nekoliko dana, i već je bila spremna za put. Nije htela da ostanu u kući nakon svega što se desilo. Njen muž se složio s njom. Najbolje je za decu da ne budu tu. Bračni par je očito bio u šoku. Stan su kupili pre četiri godine, i dobro im je bilo u Nordurmiri. Dobar kraj za stanovanje. Čak i s decom. Dečaci su stajali uz majku.

– Strašno je bilo videti ga tako – reče čovek šapatom. Pogledao je dečake. – Rekli smo im da je komšija spavao – dodade. – Ali...

– Znamo da je mrtav – reče stariji dečak.

– Mrtav – nadoveže se mlađi.

Muž i žena se nasmešiše, kao da im je neugodno.

– Oni to dobro podnose – reče žena i pomilova starijeg dečaka po obrazu.

– Nije Holberg bio loš – reče čovek. – Znali smo ponekad da popričamo tu pred zgradom. Već dugo je živio u zgradi i pričali smo o dvorištu, održavanju zajedničkih prostorija i takvim stvarima, o čemu komšije obično pričaju.

– Ali nismo bili nešto bliski – reče žena. – Mislim, s njim. Po meni je to u redu. Ne treba stvarati prijateljstva po svaku cenu. Treba čuvati privatnost.

Nisu primetili nikakvo sumnjivo kretanje oko kuće i nisu videli nikakvog čoveka u zelenoj vojničkoj jakni da se muva po kraju. Žena je već bila nestrpljiva da odvede decu odatle.

- Da li su Holbergu često dolazili gosti? – zapita Sigurdur Oli.
- Nisam primetila da je kod njega ikad iko došao – odgovori žena.
- Izgledao je prilično usamljeno – nadoveže se njen suprug.
- U stanu mu je uvek smrdelo – reče stariji sin.
- Smrad – imitirao ga je mladi brat.
- To je od vlage u podrumu – pravdao je čovek.
- Nekad dođe i do nas – reče žena. – Ta vlaga.
- Razgovarali smo o tome s njim – kaže čovek.
- Rekao je da će pogledati to – reče ona.
- Još pre dve godine – reče on.